

С Т А Н О В И Щ Е

върху дисертационен труд на тема:

“Ролята на вълшебните приказки в процеса на социализация и изграждане на половата идентичност при децата в предучилищна възраст”

**за присъждане на образователната и научна степен “доктор”,
в област на висше образование: 1. Педагогически науки,
професионално направление: 1.2. Педагогика (Предучилищна
педагогика)**

С автор: Теодора Спиридон Мелиста

Научен ръководител: проф. д-р Лучия Малинова Ангелова

Теодора Спиридон Мелиста реализира своята подготовка като редовен докторант с обучение на английски език към катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ при Факултета по науки за образованието и изкуствата.

Научният проблем, на който е посветено нейното дисертационно изследване, е новаторски и значим както в областта на предучилищната педагогиката, така и за социално-педагогическата теория и практика. Свързан е с подходи за ефективна социална интеграция, адаптация и развитие на детето в предучилищна възраст чрез използването на вълшебните приказки в обучението.

Актуалността на дисертационната проблематика е безспорна, тъй като социалните процеси в обществото днес много често водят до редица неефективни поведенчески модели при децата, до неблагоприятия в семействата и неадекватни модели на родителско отношение, като за днешната образователна ситуация е от висока

потребност подпомагането на адекватната социализация на децата и създаването на благоприятни условия за изграждане на полова им идентичност още в периода на предучилищното детство.

В структурно-композиционен план дисертацията (в обем 162 страници) е представена в увод, три глави, изводи (дискусия), литература и приложения в рамките на 19 страници, които са неразделна част от дисертацията и включват изследователския инструментариум. Използваната литература е в обем от 104 източника на английски език, които отразяват публикации от научната област и практиката в сферата на проучваната проблематика.

Авторефератът е в обем от 35 страници и обективно отразява съдържанието на дисертационния труд.

Съдържателни параметри на дисертационния труд

В увода е обоснована научната и практико-приложната значимост на дисертационния труд по посока необходимост от адекватно стимулиране на социализацията и половата идентификация на детето в предучилищна възраст, като е изведена специфичната роля на вълшебните приказки за това.

Авторката сполучливо аргументира изследването на избраната възрастова група на децата, като подчертава, че предучилищната възраст е ключов момент за формиране на умения за продуктивна социална роля и за повече или по-малко стереотипна полова роля. Обосновано е ползването на приказките в научното изследване, като обичайно средство за обучение в тази възраст.

Представен е научно-категориалния апарат, който е формулиран прецизно. Използвани са надеждни методи за проверка на хипотезите. Инструментариумът е свързан с експозиция на следните приказки: Пепеляшка, Красавицата и звяра, Снежанка, Червената шапчица, Малкият принц и Снежната кралица. Социалното поведение на децата е оценено със

скала за детско поведение (Ladd & Profilet, 1996), а ролята им полове е изследвана с помощта на скалата на Игън и Пери (2001).

Демонстрирана е яснота по отношение на очакваните резултати, което доказва осъзната цел, прогностичен хоризонт при изследователския процес и добра академична подготовка при определянето на тезите, избора на инструментариум и провеждане на изследването. Количествените данни са подкрепени с качествени анализи чрез данни от полуструктурирани интервюта с деца, родители и учители. Резултатите са обработени чрез статистически софтуер за анализ на данни SPSS версия 23.0.

Контингент на изследване са 100 деца на възраст 4-5 години, момчета и момичета, определени чрез случаен подбор.

В първа глава е предложен сполучлив теоретично-концептуален анализ на същността на социализацията, на различните теории за нея, на етапите на социализация, детайлно са разгледани видовете социализация. Анализирани са влиянието на типичните фактори на социализацията: семейство, партньорска група, училище, език, средства за масова информация, религия, икономическа система, правна система.

Авторката приема схващането за социализацията като процес, който продължава през целия живот и чрез който индивидът придобива и поддържа подходящи и адаптивни нагласи и модели на поведение, които му позволяват да бъде ценна част от обществото, като изтъква, че терминът има философски, психологически, социологически, образователни, културни, икономически, политически и други измерения, обединяващи се в посока социалното развитие на човека, като средство, чрез което се постига социална и културна приемственост у личността.

Въз основа на теоретичните проучвания и собствените интерпретации на изследваната проблематика дисертантката приема социалното развитие като процес на учене, чрез който индивидът изгражда

идентичност, която му позволява да бъде различен и същевременно да се ангажира ползотворно със социална дейност.

Акцент в анализите има въпросът за социалната идентичност. Анализирани са различни концепции, качества, възгледи, изразни средства, навици, предпочитания, морални граници, избор на начин на живот и др. Убеждението на авторката е, че социална идентичност може да се постигне, само когато биологичното предразположение действа в съответствие със социалното влияние, тъй като тогава индивидът изгражда своята социална идентичност и може да постигне своя пълен потенциал. Като ключов аспект на социалната идентичност в предучилищните години е изведена половата идентичност, като ясно е очертана диференциацията между термините "биологичен пол" и "полова идентичност", като се застъпва тезата, че половата идентичност трябва да бъде разграничавана от сексуалната ориентация.

На тази база дисертантката изгражда концепцията си за емпиричното изследване, с убеждението, че този механизъм на полова идентификация в голяма степен се основава на теориите на ученето.

Във втора глава разширено и аргументирано е представен научният апарат, организацията и методиката на изследването. Изведени са хипотезите, на които е построено изследването. Убедително са представени методите и процедурите в емпиричното проучване.

Трета глава е свързана с резултатите от емпиричното изследване. Представен е сполучлив анализ на резултатите от проучването на учители, родители, деца относно половата идентичност и социализацията на децата. Направени са статистически анализи в посока доказване на значим ефект на влиянието на класическите приказки върху процеса на социализация и върху половата конфигурация на децата от предучилищна възраст.

От формулираните четири хипотези се констатира изпълнение на две от тях, а две са частично потвърдени.

В заключението на труда са включени изводите и обобщенията от изследването, убедително доказани със задълбочените и аргументирани резултати от ефективната изследователска работа.

Приносни моменти в дисертационния труд

- Направено е обхватно теоретично и емпирично проучване на влиянието на вълшебните приказки върху социализацията на децата в предучилищна възраст, свързана със социалното им поведение и половата идентичност чрез повтарящо се излагане на конкретни вълшебни приказки.
- Изведено, анализирано и доказано е въздействието на вълшебните приказки върху социализацията и половата идентификация на децата, като е обоснована авторска визия за промяна на обичайните методи за индиректна социализация.
- С приносен характер са резултатите от проучването с родители и преподаватели относно по-добрата социална адаптираност на децата чрез вълшебните приказки, по-добрата степен на приобщеност в средата на връстници в детската градина, по-ясната полово ориентираност и идентичност.

Заключение

Дисертационният труд **„Ролята на вълшебните приказки в процеса на социализация и изграждане на половата идентичност при децата в предучилищна възраст”** е завършено научно изследване с научни качества и открити приноси за педагогическата теория и практика. Проведеното цялостно теоритико-емпирично изследване на влиянието на вълшебните приказки върху половата идентификация и по-добрата социализация при децата е не само пример за добра практика, но е и ефективен способ за реализирането на личностно-ориентирано обучение и по-добра социализация на децата в предучилищна възраст.

Въз основа на приведените по-горе аргументи, научните приноси и постижения на докторантката, **давам положителна оценка** за дисертационния труд и за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Теодора Спиридон Мелиста в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика).

10.03.2019 г.

Проф. д-р Розалия Кузманова – Карталова